

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

LKI-4101-03-04/2013

P/13/154

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 4, 25-520 Kielce

T +48 41 249 91 00, F +48 41 249 91 05

lki@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	P/13/154 - Funkcjonowanie miejskiego monitoringu wizyjnego i jego wpływ na poprawę bezpieczeństwa publicznego.
<i>Okres objęty kontrolą</i>	Lata 2010 – 2013 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych w jednostce) oraz okres wcześniejszy w zakresie projektowania i budowy monitoringu wizyjnego.
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
<i>Kontrolerzy</i>	1. Zbigniew Biegaj, główny specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr 84735 z dnia 29 marca 2013 r. 2. Grzegorz Walendzik, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr 84746 z dnia 9 maja 2013 r. [Dowód: akta kontroli str. 1-4]
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Urząd Miasta w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Głogowskiego 3/5, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski (dalej Urząd).
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Jarosław Wilczyński, Prezydent Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego. [Dowód: akta kontroli str. 5-6]

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna	Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie ¹ , mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działania podejmowane przez miasto Ostrowiec Świętokrzyski w celu prawidłowego funkcjonowania miejskiego monitoringu wizyjnego i jego wpływu na poprawę bezpieczeństwa publicznego.
<i>Uzasadnienie oceny ogólnej</i>	Pozytywną ocenę uzasadnia w szczególności: – prowadzenie analiz stanu porządku publicznego oraz mapy zagrożeń na terenie Ostrowca Św.; - zaangażowanie do współpracy Policji w proces tworzenia miejskiego systemu monitoringu wizyjnego; - podpisanie porozumienia pomiędzy Prezydentem Miasta i Świętokrzyskim Komendantem Wojewódzkim Policji w sprawie wykorzystania monitoringu wizyjnego; - zapewnienie wystarczających środków dla prawidłowego funkcjonowania miejskiego systemu monitoringu wizyjnego; - udzielenie zamówień publicznych na realizację monitoringu wizyjnego, zgodnie z uregulowaniami wewnętrznymi oraz przepisami o zamówieniach publicznych. Stwierdzona nieprawidłowość dotyczy nieokreślenia wskaźników skuteczności funkcjonowania miejskiego systemu monitoringu.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Ustanowienie strategii bezpieczeństwa w gminie

Opis stanu
faktycznego

1.1. Gmina Ostrowiec Świętokrzyski nie posiadała opracowanej odrębnej polityki lub strategii bezpieczeństwa na jej obszarze. Natomiast w Programie Rewitalizacji Śródmieścia Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, uchwalonym przez Radę Miasta w dniu 31 marca 2005 r. poruszone zostały m.in. w sposób ogólny sprawy dotyczące bezpieczeństwa mieszkańców w tej części Miasta. Wśród oczekiwanych wskaźników programu wymieniono wzrost wykrywalności przestępstw pospolitych, eliminację zjawiska spożywania alkoholu i handlu narkotykami w miejscach publicznych na terenie rewitalizowanego obszaru, doprowadzenie do spadku przestępstw pospolitych, a w konsekwencji do wzrostu poczucia bezpieczeństwa w tej dzielnicy. Jako jedno z działań mających pomóc w osiągnięciu ww. wskaźników przyjęto wprowadzenie środków monitorująco-rejestrujących (kamery i rejestratory dźwięku) w najbardziej niebezpiecznych miejscach dzielnicy. [Dowód: akta kontroli str. 148-164]

W dniu 30 maja 2008 r. Rada Miasta przyjęła Strategię Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ostrowiec Świętokrzyski (dalej: *Strategia*). W sferze społecznej za jeden z celów strategicznych uznano poprawę bezpieczeństwa publicznego, socjalnego i zdrowia mieszkańców oraz ochrony zdrowia rodziny (na obszarze całego miasta). Wśród celów szczegółowych w powyższym zakresie przyjęto wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców miasta, spadek przestępczości i patologii społecznych. Wymieniony cel szczegółowy miał być realizowany m.in. monitoring za pomocą kamer terenów szkół oraz najbardziej zagrożonych przestępczością miejsc publicznych oraz doposażenie Policji w środki techniczne. W opracowanej *Strategii* nie sprecyzowano celów dla miejskiego systemu monitoringu wizyjnego. [Dowód: akta kontroli str. 7-29]

Prezydent Miasta Jarosław Wilczyński wyjaśnił, że *miasto Ostrowiec Świętokrzyski realizuje politykę bezpieczeństwa przez szerokie spectrum działań realizowanych przez np. Wydziały Urzędu Miasta lub inne jednostki organizacyjne, jak Straż Miejska*. Przyznał, że nie stworzono jednolitego dokumentu pod nazwą np. „polityka bezpieczeństwa”. Stwierdził, że nie oznacza to, że takiej polityki nie ma. Zaznaczył także, że przepisy prawa nie nakładają na gminy takiego obowiązku.

Wyjaśniając sprawę monitoringu wizyjnego powiedział - *Są stosowne porozumienia z Policją, konsultacje odnośnie zasięgu, rozmieszczenia kamer. Również założenia i idee przyjętego w 2005 r. (aktualizacja w 2009 r.) Programu Rewitalizacji „Śródmieścia” Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, stanowią uzasadnienie do budowy systemu monitoringu Rynku i przyległych ulic*. [Dowód: akta kontroli str. 194]

1.2. Gmina ani w *Strategii*, ani w żadnym innym dokumencie nie określiła kierunków rozwoju miejskiego systemu monitoringu wizyjnego w celu zapewnienia jego skuteczności. [Dowód: akta kontroli str. 7-10, 21-24]

1.3. W opracowanej *Strategii* nie określono form i stopnia współpracy służb Urzędu z Policją, mających wpływ na wydajność i skuteczność miejskiego systemu monitoringu wizyjnego. [Dowód: akta kontroli str. 7-10, 30]

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Wprawdzie w przyjętej w 2008 r. *Strategii* wymieniono tylko monitoring terenów szkół oraz najbardziej zagrożonych przestępczością miejsc publicznych za pomocą kamer, jednakże zapis ten jest bardzo ogólnikowy. Nie przygotowano proponowanego m.in. we wnioskach i rekomendacjach ze *Strategii*, programu poprawy stopnia bezpieczeństwa mieszkańców.

Pomimo że opracowanie polityki bezpieczeństwa publicznego na terenie miasta nie wynika wprost z przepisów prawa, to zdaniem NIK, określenie kierunków rozwoju miasta w zakresie polepszania bezpieczeństwa obywateli, w tym np. planowanych działań inwestycyjnych polegających na projektowaniu, budowie i rozbudowie systemu monitoringu wizyjnego, należy uznać za właściwe.

3. Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

2. Projektowanie systemu monitoringu wizyjnego miasta

2.1. Rozpoznanie zagrożeń w rejonach planowanego monitoringu wizyjnego miasta

2.1.1. W lutym 2007 r. Urząd przekazał (w ramach akcji „Bezpieczna Gmina”) do Wydziału Zarządzania Kryzysowego w Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach *Informację o realizowanych przedsięwzięciach, mających na celu poprawę bezpieczeństwa na terenie miasta*. Wynikało z niej, że w Urzędzie prowadzona była stale analiza stanu porządku publicznego oraz mapa zagrożeń na terenie Ostrowca Św. Z opracowania wynikało również, że do powyższego celu wykorzystywano informacje zbierane przez Straż Miejską, opracowania statystyczne przekazywane przez Komendę Powiatową Policji, interpelacje zgłaszane przez radnych oraz wnioski po spotkaniach z mieszkańcami.

Powyższa analiza stanu bezpieczeństwa została powiązana bezpośrednio z mapą administracyjną miasta (z podziałem na dwadzieścia dzielnic), co umożliwiło z dużą dokładnością na określenie, jakie zdarzenia powodowały zakłócenie porządku publicznego i w jakim czasie (dni tygodnia, pory dnia i nocy) występowały one najczęściej. Pozwoliło to również na stworzenie mapy zagrożeń i wytypowanie miejsc najbardziej niebezpiecznych na terenie Miasta.

Miasto było także w posiadaniu wyników specjalistycznego badania opinii publicznej z 2004 r., w wyniku którego uzyskano 2.702 ankiety wypełnione przez młodzież i 2.614 ankiet od dorosłych mieszkańców miasta. W oparciu o powyższe dane w 2006 r. rozpoczęto tworzenie i planowanie systemu monitoringu wizyjnego (początkowo zamontowano dwie kamery obrotowe w rejonie Rynku). [Dowód: akta kontroli str. 54-61]

Rada Miasta w Ostrowcu Świętokrzyskim, co dwa lata organizowała sesje tematyczne poświęcone bezpieczeństwu w mieście, w trakcie których przedstawiane były m.in. informacje prokuratury, Policji i Straży Miejskiej w tym zakresie. W 2007 r. na sesji w dniu 28 listopada Jarosław Adamski, zastępca Komendanta Powiatowego Policji w Ostrowcu Świętokrzyskim przedstawił sytuację w mieście w zakresie bezpieczeństwa, podając szereg istotnych danych i przykładów w tym zakresie. W swoim wystąpieniu, podając m.in. efekty z uruchomionego monitoringu wizyjnego rynku miejskiego stwierdził, że od czasu jego wprowadzenia *praktycznie nie zdarzały się tam takie sytuacje, jakie miały miejsce wielokrotnie wcześniej, czyli pijących na ławkach, rozboje, pobicia, włamania, wybicia szyb, zniszczenie mienia i tym podobne przestępstwa, czy wykroczenia*. Zachęcał w swoim wystąpieniu radnych i władze miasta do zainwestowania w rozbudowę monitoringu miejskiego oraz zadeklarował, że w przypadku jego wprowadzenia w większym zakresie, Komenda Powiatowa Policji udostępni przystosowane do tego pomieszczenia i będzie obsługiwała miejski monitoring wizyjny. [Dowód: akta kontroli str. 36-40]

Na sesji Rady Miasta w dniu 22 grudnia 2009 r. dotyczącej spraw związanych z bezpieczeństwem w mieście zostały przedstawione szczegółowe informacje (m.in.

przez Komendanta Powiatowego Policji w Ostrowcu Św.) w zakresie poziomu przestępczości, wskaźników wykrywalności oraz innych danych. Komendant Straży Miejskiej oprócz działań w zakresie zwalczania przestępczości, przedstawił zalety, jakie dla służb odpowiadających za bezpieczeństwo mieszkańców stanowiło uruchomienie w danym roku systemu monitoringu wizyjnego miasta. [Dowód: akta kontroli str. 41-53]

W sprawozdaniach opisowych z wykonania budżetu miasta Ostrowca Św. od 2008 r., w części dotyczącej działalności Straży Miejskiej, dokonywano krótkich zapisów dotyczących wykorzystania monitoringu wizyjnego m.in. w zakresie zwalczania zjawisk chuligańskich oraz naruszania przepisów ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.²

W sprawozdaniu za 2010 r. stwierdzono, że dzięki obsłudze 26 kamer zlokalizowanych w różnych częściach miasta, obsługujący je funkcjonariusze zauważyli i zgłosili 568 różnych zdarzeń mających najczęściej charakter wykroczeń dotyczących zakłócenia ładu i porządku publicznego. Ponadto dzięki zarejestrowanemu materiałowi wizyjnemu zatrzymano na gorącym uczynku 10 sprawców przestępstw, a w innych celach udostępniono Policji 33 zapisy różnych zdarzeń i 109 razy przeglądano zapisy zarejestrowanego materiału.

W 2011 r. monitoring wizyjny prowadzono przy pomocy 70 zainstalowanych kamer, w wyniku którego zostały stwierdzone 883 zdarzenia mające najczęściej charakter wykroczeń, dotyczących zakłócenia ładu i porządku publicznego. Przy pomocy materiału zarejestrowanego przez kamery ujawniono 12 przestępstw, Policji udostępniono 21 zapisów różnych zdarzeń oraz 160 razy przeglądano zapisy zarejestrowanego na jej potrzeby materiału.

W 2012 r. w związku z prowadzonym monitoringiem (przy pomocy 70 kamer) Straż Miejska zgłosiła 794 zdarzenia, posiadające znamiona wykroczeń. W 358 przypadkach dotyczyły one przypadków zakłócenia porządku i spożywania alkoholu w miejscach zabronionych. Dzięki zarejestrowanemu materiałowi ujawnionych zostało sześć przestępstw, Policji udostępniono 60 zapisów różnych zdarzeń oraz 160 razy przeglądano zapisy zarejestrowanego na jej potrzeby materiału. [Dowód: akta kontroli str. 64-95]

2.1.2. W Urzędzie nie ma dokumentów jednoznacznie ustalających cele ogólne i szczegółowe przy projektowaniu systemu monitoringu wizyjnego. Znajduje się tylko krótka notatka służbowa z 28 stycznia 2008 r. ze spotkania w sprawie budowy systemu monitoringu wizyjnego miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, z której wynika, że KPP zobowiązała się dostarczyć materiały dotyczące lokalizacji kamer monitoringu wizyjnego na terenie miasta w ilości 16 sztuk, co miało być podstawą do wszczęcia dalszych działań przez Wydział Inwestycji Miejskich.

W trakcie kontroli nie stwierdzono również, aby zostały ustalone w sposób formalny wskaźniki rezultatu, pozwalające na ocenę funkcjonowania monitoringu wizyjnego. [Dowód: akta kontroli str. 63,195]

2.1.3. W Ostrowcu Świętokrzyskim monitoring wizyjny był wprowadzany etapami. Pierwsze kamery zostały zainstalowane w celu ochrony budynku Urzędu Miasta. Kolejne dwie zostały zainstalowane w 2006 r. w ramach zadania „Poprawa

² Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 ze zm.

funkcjonowania i rozwoju MSP (tzn. *Małych i Średnich Przedsiębiorstw*) w rejonie Rynku w Ostrowcu Świętokrzyskim”, a w kolejnym roku zainstalowano dziewięć kamer monitorujących ulice dochodzące do Rynku. W 2008 r. Prezydent Miasta zlecił opracowanie dokumentacji projektowej systemu monitoringu oraz realizację zadania dotyczącego budowy Centrum Obserwacji Wizyjnej oraz zainstalowania 16 kamer obrotowych na terenie miasta. W wyniku realizacji ww. zadania w latach 2008-2009 ze względów oszczędnościowych zainstalowano tylko 10 kamer. Pozostałe sześć kamer, po analizie wniosków od mieszkańców oraz wnioskach różnych instytucji ma zostać zainstalowane w 2013 r.

W 2010 r. w ramach dwóch zadań dotyczących rewitalizacji obszaru Śródmieścia Ostrowca Świętokrzyskiego, współfinansowanych ze środków unijnych wprowadzono monitoring wizyjny Parku Miejskiego (zainstalowano 12 kamer obrotowych) i wybudowanej muszli koncertowej (34 kamery dla utrwalania imprez masowych). Rozmieszczenie ww. kamer zostało zaplanowane w ramach zrealizowanego projektu. [Dowód: akta kontroli str. 62-80, 166, 181-182]

2.1.4. W 2011 r. do Prezydenta Miasta wpłynęły dwie interpelacje radnych Rady Miejskiej w Ostrowcu Św. w sprawie zainstalowania monitoringu wizyjnego na jednym ze skrzyżowań oraz objęcia monitoringiem wizyjnym jednego z bloków wspólnoty mieszkaniowej. W obu przypadkach powoływano się na bezpieczeństwo mieszkańców. Również w 2011 r. do Prezydenta Miasta z prośbą o objęcie monitoringiem wizyjnym wyznaczonych miejsc na czterech osiedlach, wystąpiła Ostrowiecka Spółdzielnia Mieszkaniowa. Monitoring wizyjny dotyczyłby pięciu sklepów, przystanku autobusowego, terenów zielonych przy budynkach mieszkalnych oraz placów pomiędzy budynkami. W piśmie nie uzasadniono potrzeby objęcia ww. obiektów monitoringiem. [Dowód: akta kontroli str. 96-98, 168-169]

W 2012 r. mieszkańcy Osiedla „Śródmieście” wnioskowali o objęcie monitoringiem wizyjnym ulicy Górzystej oraz nowo wybudowanych schodów łączących ul. Górzystą z ul. Starokunowską. Główną przyczyną złożenia wniosku (według wnioskodawców) był brak interwencji zarówno Policji, jak i Straży Miejskiej na zgłaszane nieodpowiednie zachowywanie się tam przebywających osób. Objęcie ww. terenu monitoringiem wizyjnym pozwoliłoby, według zgłaszających, na poprawę bezpieczeństwa mieszkańców i wyeliminowanie dewastacji odnawianych na tej ulicy obiektów. W 2012 r. do Prezydenta Miasta zwrócili się także przedsiębiorcy, mający swoje zakłady w tzw. wąskiej uliczce, łączącej Plac Wolności z Kolegiatą pod wezwaniem Św. Michała i dolną częścią miasta z wnioskiem o zainstalowanie dodatkowych kamer monitorujących, które zapewnią poczucie bezpieczeństwa dla mienia, przechodniów oraz osób korzystających z usług, jak również wiernych odwiedzających ww. Kolegiatę. W piśmie wskazano na zagrożenia, jak również na sposób rozwiązania problemu. Powyższa propozycja została pozytywnie zaopiniowana przez Straż Miejską w zakresie instalacji nowych punktów kamerowych u zbiegu ww. ulic, co mogłoby się przyczynić do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa zarówno mieszkańców, jak i przedsiębiorców. Negatywnie natomiast została zaopiniowana propozycja korekty ustawienia już istniejących kamer, gdyż rozbudowa systemu opartego na przestarzałej technologii analogowej (monitoring Rynku) wiązałaby się z koniecznością przebudowy całego zaplecza obsługi, rejestracji oraz zapisu materiału do obecnie obowiązujących standardów. [Dowód: akta kontroli str. 99, 167, 170-185]

Z wyjaśnienia Prezydenta Jarosława Wilczyńskiego wynika, że nastąpił spadek różnego rodzaju zdarzeń oraz wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców w rejonach objętych monitoringiem. Spadek popełnianych przestępstw w tych

rejonach wymieniali w składanych sprawozdaniach Policja i Straż Miejska. [Dowód: akta kontroli str. 194-195, 197-218, 241]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.2. Konsultacje z Policją na etapie tworzenia systemu monitoringu wizyjnego miasta

Opis stanu
faktycznego

Decyzję o zainstalowaniu pierwszych 16 kamer przy tworzeniu monitoringu wizyjnego Miasta i ich lokalizacji podjął Prezydent Miasta po rozmowach z Komendantem Powiatowej Policji w Ostrowcu Św. oraz po roboczym spotkaniu przedstawicieli Urzędu (z Wydziału Inwestycji Miejskich) z przedstawicielami Komendy Powiatowej Policji w dniu 28 stycznia 2008 r. Policja propozycje lokalizacji kamer przekazała do Urzędu w formie wizualizacji miejsc umieszczenia kamer na płycie CD. W Urzędzie nie ma innej dokumentacji w tym zakresie. [Dowód: akta kontroli str. 62-147]

W złożonym wyjaśnieniu Prezydent Jarosław Wilczyński stwierdził, że: W roku 2008 prowadzone były liczne rozmowy i spotkania z udziałem przedstawicieli Gminy, Policji i Straży Miejskiej. Ich efektem było wytypowanie 16 miejsc na terenie miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, gdzie zasadne byłoby umiejscowienie punktów kamerowych.....Policja sporządziła dokumentację fotograficzną (płyta CD) typowanych miejsc i przekazała do Urzędu Miasta celem dalszego wykorzystania. W Urzędzie Miasta odbyło się spotkanie, na którym przedyskutowano z przedstawicielami Policji sprawy dotyczące realizacji zadania – ilość i rozmieszczenie kamer, lokalizację centrum monitoringu w budynku Komendy Powiatowej Policji, wyposażenie centrum, możliwości przesyłania sygnału z kamer do centrum kablem lub sygnałem radiowym, itp. [Dowód: akta kontroli str.195]

Policja zgodnie z wcześniejszymi deklaracjami udostępniła dwa pomieszczenia w budynku Komendy Powiatowej Policji na siedzibę budowanego ze środków gminy Ostrowiec Św. Centrum Obserwacji Wizyjnej oraz zobowiązała się do sprawowania merytorycznego nadzoru nad dyżurnymi operatorami systemu monitoringu wizyjnego. [Dowód: akta kontroli str. 96]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.3. Uzgodnienia dotyczące zasad współpracy pomiędzy Strażą Miejską, a Policją w trakcie funkcjonowania miejskiego systemu monitoringu wizyjnego

Opis stanu
faktycznego

2.3.1. W dniu 14 kwietnia 2002 r. Prezydent Miasta zawarł porozumienie z Komendantem Powiatowym Policji w Ostrowcu Św. w sprawie zasad i trybu współpracy Straży Miejskiej, a Policją na terenie miasta Ostrowca Św. W porozumieniu zawarto obowiązek współpracy Straży Miejskiej i Policji w zakresie zapewnienia ładu i porządku publicznego na terenie miasta. Powyższe porozumienie nie było zmieniane, jak i również nie było uzupełniane np. w zakresie podziału zadań dotyczących funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego. [Dowód: akta kontroli str. 190-193]

Porozumienie w sprawie organizacji i zasady współpracy pomiędzy stronami w zakresie eksploatacji i wykorzystania systemu monitoringu wizyjnego miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, Prezydent Miasta i Świętokrzyski Komendant Wojewódzki Policji w Kielcach zawarli w dniu 10 marca 2009 r. Zapisano w nim m.in., że właścicielem i użytkownikiem systemu monitoringu wizyjnego jest miasto Ostrowiec Świętokrzyski, natomiast użytkownikiem jest KPP w Ostrowcu Św., w siedzibie której znajduje się Centrum Monitoringu. Strony porozumienia określiły

własne zobowiązania związane z eksploatacją systemu monitoringu wizyjnego, w tym gmina zobowiązała się do utrzymania systemu w sprawności technicznej i gotowości do eksploatacji, ponoszenia kosztów eksploatacji systemu, zapewnienia całotygodniowej i całodobowej obsługi systemu monitoringu wizyjnego przez funkcjonariuszy Straży Miejskiej, rozbudowy systemu monitoringu wizyjnego wg projektów przygotowanych przez gminę, udostępniania zapisów organom wymiaru sprawiedliwości i innym organom bezpieczeństwa państwa, sporządzania notatek z oglądu zapisanych danych, w sytuacjach ich przydatności w procesie ustalenia sprawców przestępstw i wykroczeń. KPP zobowiązała się do realizacji nieodpłatnego zapewnienia dwóch pomieszczeń w budynku komendy na Centrum Monitoringu, sprawowania merytorycznego nadzoru nad dyżurnymi operatorami systemu monitoringu wizyjnego, zapewnienie dostępu do urządzeń i pomieszczeń Centrum Monitoringu osobom uprawnionym. [Dowód: akta kontroli str. 186-188]

W wyjaśnieniu dotyczącym nadzoru nad wykorzystaniem i efektów monitoringu wizyjnego miasta, zapewnienia utrzymywania bezpośredniej łączności pomiędzy operatorem monitoringu wizyjnego, a Policją, współdziałania z Policją w zakresie wzajemnego informowania się o stwierdzonych w wyniku monitoringu wizyjnego zdarzeniach, przeprowadzania wspólnych szkoleń dotyczących korzystania z monitoringu wizyjnego oraz informowania Straży Miejskiej przez Policję o podejmowanych przez nią działaniach, Prezydent Miasta stwierdził m.in.: *W ramach sprawowanego nadzoru Prezydent Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego jest codziennie ustnie informowany przez służbę dyżurną Straży Miejskiej lub Komendanta o dobowych wynikach jej pracy - ujawnionych wykroczeniach i przestępstwach oraz innych zdarzeniach zaistniałych na terenie miasta, w tym ujawnionych przez operatorów monitoringu wizyjnego.* [Dowód: akta kontroli str. 196]

2.3.2. Podpisane w 2009 r. pomiędzy Prezydentem i Świętokrzyskim Komendantem Wojewódzkiej Policji porozumienie ma charakter ogólny i nie reguluje m.in. spraw dotyczących:

- sposobu organizacji systemu powiadamiania Policji przez operatora systemu monitoringu o zaobserwowanych zagrożeniach i zdarzeniach naruszających porządek publiczny;
- bezpośredniej łączności pomiędzy operatorem monitoringu wizyjnego, a Policją;
- zasad rozmieszczenia i kierowania służb policyjnych oraz Straży Miejskiej, pozwalających na szybką reakcję na informację od operatora systemu monitoringu o zagrożeniu lub zdarzeniu naruszającym porządek publiczny;
- zasad bezpośredniego korzystania przez Policję z miejskiego systemu monitoringu;
- zasad przeprowadzania wspólnych szkoleń i/lub ćwiczeń policjantów i strażników miejskich w zakresie korzystania z systemu monitoringu miejskiego,
- zasady informowania Straży Miejskiej przez Policję o sposobie wykorzystania informacji od operatorów miejskiego systemu monitoringu wizyjnego.

W złożonym wyjaśnieniu Prezydent Miasta Jarosław Wilczyński stwierdził, że *większe kompetencje w zakresie nadzoru w powyższym zakresie ma Wojewoda Świętokrzyski. Prowadzone w latach ubiegłych kontrole oraz stosowne wystąpienia pokontrolne nie zawierały w tym zakresie uwag, wniosków bądź wytycznych. Do mnie jako Prezydenta Miasta nie docierały również wnioski, postulaty lub sygnały ze strony Policji, Straży Miejskiej o występujących w tych kwestiach problemach lub nieprawidłowościach. W związku z powyższym nie widzę potrzeby wprowadzenia ściślejszego nadzoru lub dodatkowych jego form.* [Dowód: akta kontroli str. 196]

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Opis stanu
faktycznego

2.4. System monitorowania skuteczności systemu monitoringu wizyjnego miasta

2.4.1. W regulaminie organizacyjnym Urzędu nie została wskazana komórka organizacyjna lub stanowisko odpowiedzialnego za sprawowanie nadzoru nad Strażą Miejską w zakresie skuteczności, wydajności i prawidłowości prowadzenia i funkcjonowania miejskiego systemu monitoringu wizyjnego. [Dowód: akta kontroli str. 219-223]

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym Straży Miejskiej, przyjętym 30 marca 2011 r. przez Radę Miasta Ostrowca Św., gospodarowaniem mieniem Straży Miejskiej, na podstawie udzielonego pełnomocnictwa przez Prezydenta Miasta należy do komendanta Straży Miejskiej. Sprawy związane z prowadzeniem wizyjnego nadzoru miejsc zagrożonych – obsługa systemu telewizyjnego monitoringu, należą do Referatu Kierowania i Nadzoru Straży Miejskiej. [Dowód: akta kontroli str. 224-230]

Prezydent Miasta dwoma zarządzeniami z 2011 r. przekazał nieodpłatnie Straży Miejskiej w Ostrowcu Św. monitoring wizyjny Miasta Ostrowca Św., którego częściami składowymi są: centrum obserwacji wizyjnej znajdujące się w KPP w Ostrowcu Św. oraz wszystkie punkty kamerowe wybudowane przez miasto (łącznie 44). Podstawą przekazania ww. środków trwałych był art. 30 ust. 2 pkt. 3 ustawy z dnia 8. marca 1990 r. o samorządzie gminnym³. [Dowód: akta kontroli str. 231-240]

2.4.2. W badanym okresie Urząd ze względu na nieustalenie wskaźników rezultatu nie mógł ocenić skuteczności funkcjonowania miejskiego systemu monitoringu wizyjnego. [Dowód: akta kontroli str. 195]

W informacji uzyskanej w trybie art. 29 pkt 2 lit f, Komendant Powiatowy Policji w Ostrowcu Świętokrzyskim stwierdził m.in.: *Skuteczność monitoringu niejednokrotnie jest niezadawalająca z uwagi na to, iż nie można na podstawie jego dokonać identyfikacji osób będących w oddaleniu od kamer z powodu słabej jakości technicznej zamontowanych urządzeń rejestrujących obraz. Niemniej jednak zapis monitoringu pomimo ww. problemów technicznych jest bardzo pomocny w przypadkach ustalania przebiegu zdarzeń drogowych.*

Jednocześnie Komendant Powiatowy Policji stwierdził, że: *Na uwagę zasługuje nieadekwatna do zagrożeń przestępczością lokalizacja punktów kamerowych, których największe zagęszczenie znajduje się w Parku Miejskim, gdzie rozlokowano ich 44, w tym 14 obrotowych.* [Dowód: akta kontroli str. 241-244]

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość, polegającą na nieokreśleniu wskaźników rezultatu pozwalających ocenić skuteczność funkcjonowania miejskiego systemu monitoringu wizyjnego.

Z wyjaśnienia Prezydenta wynika, że monitoringiem wizyjnym jest objęty niewielki obszar miasta i ustalenie w takiej sytuacji jakichkolwiek wskaźników, co do oceny jego skuteczności byłoby obarczone dużym ryzykiem niedoszacowania lub przewartościowania. Uznał on jednocześnie, że nadszedł już właściwy czas i pewna

³ Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.

już baza porównawcza do tego, aby w pewnych punktach zmienić lokalizację kamer i ustalić wskaźniki. [Dowód: akta kontroli str. 195]

W ocenie NIK, określenie wskaźników rezultatu jest niezbędne dla oceny wykonania celów i zadań, również w zakresie monitoringu wizyjnego. Nieokreślenie celów ogólnych i szczegółowych dla prowadzonego miejskiego monitoringu jak również, wskaźników rezultatu utrudnia dokonanie oceny efektywności i skuteczności prowadzonego monitoringu, tj. spełnienia warunku do jego prowadzenia wynikającego z art. 11 ust 2 ustawy o strażach gminnych, którego spełnieniem organ powinien się legitymować przez cały okres funkcjonowania systemu monitoringu..

W rozdz. II pkt 6 standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych, stanowiących załącznik do komunikatu Nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. zostało stwierdzone, iż *Cele i zadania należy określać jasno i w co najmniej rocznej perspektywie. Ich wykonanie należy monitorować za pomocą wyznaczonych mierników.*

Ocena częściowa

W okresie objętym kontrolą, ze względu na brak ustalonych wskaźników rezultatów nie było możliwe dokonanie rzetelnej oceny efektywności i skuteczności prowadzonego monitoringu wizyjnego.

3. Funkcjonowanie miejskiego systemu monitoringu wizyjnego

3.1. Wykonywanie czynności nadzoru przez organ wykonawczy gminy dotyczących miejskiego systemu monitoringu wizyjnego

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą Prezydent Miasta nie przeprowadzał kontroli w Straży Miejskiej w zakresie skuteczności, wydajności oraz prawidłowości funkcjonowania miejskiego systemu monitoringu wizyjnego. Z wyjaśnień Prezydenta Miasta wynika, że nie dokonywano wprost badania miejskiego monitoringu wizyjnego ze względu na krótki czas jego funkcjonowania i niewielki obszar miasta nim objęty i *Dopiero w bieżącym roku Zespół Audytu Wewnętrznego będzie sukcesywnie przeprowadzał audyty w zakresie ochrony bezpieczeństwa informacji, w tym także ochrony danych osobowych.* Przyczynił się do tego także brak skarg od mieszkańców dotyczących funkcjonowania monitoringu wizyjnego. Ponadto z wyjaśnień Prezydenta wynika, że poza ustnymi relacjami składanymi przez komendanta Straży Miejskiej, nie przeprowadzał on innych kontroli w zakresie funkcjonowania monitoringu wizyjnego. Posługiwał się także pisemnymi informacjami o działalności Straży Miejskiej, z uwzględnieniem efektów i wyników monitoringu, składanymi co roku, do zapoznania się Radzie Miasta i Prezydentowi Miasta. [Dowód: akta kontroli str. 194-196]

Ze sprawozdań Policji i Straży Miejskiej wynikało, że na obszarach objętych monitoringiem zanotowano spadek popełnianych przestępstw i wykroczeń oraz wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców. [Dowód: akta kontroli str. 241]

Straż Miejska nie wniosowała do Prezydenta Miasta o zawarcie porozumienia z Komendantem Powiatowym Policji w Ostrowcu Św. w celu określenia zasad współpracy dotyczącej wykorzystania miejskiego systemu monitoringu wizyjnego w pracy z Policją. Nadal obowiązują dwa porozumienia o charakterze ogólnym zawarte z Komendantem Powiatowym Policji w Ostrowcu Św. w 2002 r. i ze Świętokrzyskim Komendantem Wojewódzkim Policji w Kielcach w 2009 r. [Dowód: akta kontroli str. 186-188]

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę na niewykonywanie przez Prezydenta Miasta kontroli funkcjonowania miejskiego systemu monitoringu wizyjnego. Prezydent nie przedstawił żadnych dokumentów, potwierdzających prowadzenie nadzoru lub przeprowadzania kontroli w Straży Miejskiej w zakresie prowadzenia przez nią miejskiego monitoringu wizyjnego.

W ocenie NIK, może to wynikać z niewłaściwej realizacji wymogów dotyczących kontroli zarządczej, określonych w załączniku do komunikatu Nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych. W załączniku tym zaleca się przeprowadzanie oceny realizacji celów i zadań uwzględniając kryterium oszczędności, efektywności i skuteczności.

Podmiot odpowiedzialny za taki system powinien kierując się ustawowym warunkiem niezbędności prowadzenia monitoringu dla wykonywania zadań (wymóg określony w art. 11 ust. 2 ustawy o strażach gminnych), dokonywać kontroli skuteczności miejskiego systemu monitoringu w realizacji wyznaczonych celów. NIK zwraca uwagę, że wpływ na skuteczność sprawowanego nadzoru, miałyby wprowadzona do porozumienia z Policją zasada informowania przez Policję o sposobie wykorzystania zgłoszeń od operatorów oraz o przydatności nagrań w prowadzonych postępowaniach operacyjnych lub sądowych, które pozwoliłyby dokonać częściowej oceny funkcjonowania systemu. Informacje o przydatności lub nieprzydatności nagrań jako materiału dowodowego, umożliwiłyby wyciągnięcie wniosków w kierunku poprawy funkcjonowania systemu.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

4. Finansowanie przez Miasto kosztów budowy i funkcjonowania miejskiego systemu monitoringu wizyjnego

4.1 Zapewnienie środków na funkcjonowanie miejskiego systemu monitoringu wizyjnego

Opis stanu
faktycznego

4.1.1. Monitoring wizyjny Rynku w Ostrowcu Świętokrzyskim został zrealizowany w ramach projektu Phare 2003/005-710.01.02.03 *Poprawa warunków funkcjonowania i rozwoju MSP w Rejonie Rynku w Ostrowcu Świętokrzyskim*. Koszty wprowadzonego monitoringu miały być ponoszone z budżetu gminy, gdyż centrum i sterowanie kamerami w rejonie Rynku zaplanowano w pomieszczeniu portierni Urzędu (było obsługiwane przez Straż Miejską).

W ramach inwestycji własnej Miasta w 2009 r. związanej z budową monitoringu wizyjnego zostało zainstalowanych 10 kamer. Koszty utrzymania i obsługi monitoringu wizyjnego ponosiła Straż Miejska (jednostka budżetowa dotowana z budżetu gminy), a do KPP należało tylko utrzymanie zlokalizowanego w jej budynku Centrum Monitoringu Wizyjnego.

Podobnie zrealizowany w 2010 r. monitoring wizyjny Parku Miejskiego (monitoring muszli koncertowej i parku) był obsługiwany przez Straż Miejską (dotowaną z budżetu gminy). [Dowód: akta kontroli str. 96-98, 249-254]

4.1.2. Z analizy zgłaszanych przez Straż Miejską planów finansowych na lata 2010 – 2012 oraz środków przeznaczanych w budżecie gminy na jej funkcjonowanie wynika, że w ww. okresie zapewniano środki finansowe niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego. W powyższym okresie zabezpieczono środki na wynagrodzenia osobowe pracowników obsługujących system monitoringu wizyjnego, zakup energii, zakup usług remontowych, w tym naprawę napędu kamer i manipulatorów, naprawę płyty głównej stacji dysków,

Ustalone
nieprawidłowości

naprawę i remont kserokopiarki, prowadzenie nadzoru nad monitoringiem wizyjnym, opłaty za zajęcie pasa ruchu drogowego pod kamery monitoringu wizyjnego miasta, mycie kamer i kloszy obrotowych i stacjonarnych wchodzących w skład systemu monitoringu wizyjnego. Łącznie, w badanym okresie, wydatki na monitoring wizyjny z budżetu miasta wyniosły 1.648 tys. zł. [Dowód: akta kontroli str. 276-302]

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

4.2. Wydatkowanie środków na budowę i funkcjonowanie miejskiego systemu monitoringu wizyjnego

Opis stanu
faktycznego

4.2.1. W latach 2010–2012 na funkcjonowanie monitoringu wizyjnego wydatkowano łącznie 836 tys. zł, tj. na wynagrodzenia z pochodnymi dla operatorów monitoringu wydatkowano 756 tys. zł, a koszty eksploatacyjne związane z funkcjonowaniem systemu monitoringu wyniosły 56 tys. zł. Składały się na nie m.in. koszty: zasilania systemu energią elektryczną - 21,2 tys. zł, czyszczenia i mycia kamer w kwocie 6,0 tys. zł, konserwacji i utrzymania systemu monitoringu wizyjnego w sprawności - 19,2 tys. zł, napraw pogwarancyjnych - 5,6 tys. zł. [Dowód: akta kontroli str. 301-302]

4.2.2. Budowa miejskiego monitoringu wizyjnego w Ostrowcu Świętokrzyskim była realizowana w kilku etapach. Wyborów wykonawców na dostawy, wykonanie usług i robót budowlanych dokonywano zgodnie z procedurami określonymi w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁴.

Monitoring Rynku, polegający na budowie kanalizacji teletechnicznej i dwóch kamer obrotowych został wykonany przez Świętokrzyskie Przedsiębiorstwo Robót Drogowych „TRAKT” spółka z o.o. z siedzibą w Górkach Szczukowskich, któremu powierzono to zadanie w wyniku przetargu nieograniczonego, rozstrzygniętego w dniu 12 kwietnia 2006 roku. Montaż dziewięciu kamer stacjonarnych, wykonanie okablowanie całości systemu, montaż rejestratora 16-kanalowego, montaż 2 sztuk monitorów, montaż pulpitu sterującego oraz uruchomienie systemu zostało zlecone w trybie zamówienia z wolnej ręki, jako roboty dodatkowe, Świętokrzyskiemu Przedsiębiorstwu Robót Drogowych „TRAKT” w ramach ww. zadania. [Dowód: akta kontroli str. 96-98]

Po przeprowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie przetargu nieograniczonego, ogłoszonego w Biuletynie Zamówień Publicznych Nr 211436-2008, w dniu 4 września 2008 r. została zawarta umowa z firmą „TELSKOL” sp. z o.o. (z siedzibą w Warszawie ul. Przyczółkowa 15) na wykonanie „Monitoringu miasta Ostrowiec Świętokrzyski” w zakresie wykonania Centrum Obserwacji Wizyjnej i czterech punktów kamerowych.

Po przeprowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie przetargu nieograniczonego ogłoszonego w Biuletynie Zamówień Publicznych Nr 38663-2009 w dniu 17 lutego 2009 roku została zawarta umowa z firmą „TELSKOL” sp. z o.o. na wykonanie „Monitoringu miasta Ostrowca Świętokrzyskiego w zakresie wykonania kolejnych pięciu punktów kamerowych. Realizacja jednego punktu kamerowego została zrealizowana w 2009 r., w wyniku udzielenia zamówienia uzupełniającego do zamówienia „Monitoring miasta Ostrowca Świętokrzyskiego w zakresie wykonania 5 punktów kamerowych” firmie „TELSKOL” Sp. z o.o.

W grudniu 2009 roku zgodnie z art. 67 ust. 1 pkt. 6 ustawy Prawo zamówień publicznych, jako uzupełniające do umowy zostało udzielone zamówienie z wolnej

⁴ Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759 ze zm.

ręki na doposażenie Centrum Obserwacji Wizyjnej w Ostrowcu Św. firmie „TELSKOL” sp. z o.o. [Dowód: akta kontroli str. 96-108]

W wyniku analizy dokumentacji dotyczącej zamówień związanych z monitoringiem Parku Miejskiego oraz muszli koncertowej stwierdzono, że zostały one przeprowadzone zgodnie z procedurami określonymi w ustawie Prawo zamówień publicznych. Dokumentacja związana z ww. postępowaniami była prowadzona rzetelnie, a rozliczenia finansowe prawidłowo ujęto w księgach rachunkowych. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności za dostarczone towary i usługi. Monitoring Parku Miejskiego (12 kamer) oraz monitoring muszli koncertowej (32 kamery) wykonane zostały w ramach zadań :

1. „Kompleksowe zagospodarowanie Parku Miejskiego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Ostrowcu Św.” w ramach projektu (realizowanego ze środków unijnych) „Uzupełnienie funkcji kulturalno-rekreacyjnych w ramach rewitalizacji obszaru Śródmieścia Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego-zagospodarowanie Parku Miejskiego”.

2. „Budowa muszli koncertowej z przyłączami w Parku Miejskim im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Ostrowcu Św.” w ramach projektu (realizowanego ze środków unijnych) „Uzupełnienie funkcji kulturalno-rekreacyjnych w ramach rewitalizacji obszaru Śródmieścia, Miasta Ostrowiec Świętokrzyski”.

Monitoring wizyjny w Parku oraz monitoring muszli koncertowej, został zlecony po przeprowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie przetargu nieograniczonego, ogłoszonego w Biuletynie Zamówień Publicznych Nr 81473-2010 z dnia 12 kwietnia 2010 i wybraniu w dniu 6 maja 2010 r., jako najkorzystniejszej oferty Firmy Budowlanej „ANNA-BUD”, (26-026 Morawica, Bilcza, ul. Marmurowa 60). [Dowód: akta kontroli str. 97-98, 303-310]

4.2.3. Urząd podpisał z Firmą Budowlaną Anna-Bud trzy umowy dotyczące budowy muszli koncertowej z przyłączami w Parku Miejskim realizowanej w ramach projektu „Uzupełnienie funkcji kulturalno-rekreacyjnych w ramach rewitalizacji obszarów Śródmieścia Miasta Ostrowca Św., w tym zapewnienie monitoringu imprez masowych oraz na kompleksowe zagospodarowanie Parku Miejskiego, w tym zapewnienie monitoringu parku. W umowach gmina w sposób należyty zapewniła swoje interesy: określono wysokość zabezpieczenia należytego wykonania umowy, wniesionego w formie gwarancji ubezpieczeniowej, określono odpowiedzialność za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązań umownych w formie kar umownych. [Dowód: akta kontroli str. 311-383]

Z czterech wystawionych faktur w związku z wykonaniem

Wydatki związane z realizacji zadań dotyczących budowy muszli koncertowej z przyłączami w Parku Miejskim w 2010 r. wyniosły 142.823,75 zł, a w 2011 r. wyniosły 223.853,06 zł. Na realizację monitoringu wizyjnego w Parku Miejskim poniesiono wydatki w łącznej kwocie 437.298,91 zł (w 2010 r. - 111.474,55 zł, w 2011 r. - 325.824,36 zł.). [Dowód: akta kontroli str. 384-415]

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena częściowa

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁵, wnioskuje o opracowanie wskaźników rezultatu, pozwalających ocenić funkcjonowanie miejskiego systemu monitoringu wizyjnego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce dniaczerwca 2013 r.

Kontrolerzy
Grzegorz Walendzik
Doradca ekonomiczny

Wicedyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Kielcach
Tadeusz Mikołajewicz

.....

Kontroler
Zbigniew Biegaj
Główny specjalista kp.

.....

⁵ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

